

Dugonics András:
Magyar példa beszédek és jeles mondások

ELSŐ RÉSZ.
A' kevély emberekről.

Fel ugrott a' pócra, talpra is állította magát.

Mindent nyelve harangjára köt.

Pöki a' markát.

Meg nem férhet a' maga bőrében.

Högyke, bögyke.

Gangossan pödörgeti kajla bajúszszát.

Nem is éri talpa a' földet úgy lép.

Borkély legény.[1]

Ládd ládd! nem is porzik utánna.

Fenn héjjázó.

Fel hágott az ugorka fára.

Föl szömöldök.

Minden alá való kis művét dobra üttetni.

Félre tette csákóját.[2]

Minden csinnyát a' karó' högyére ki teszi.

Fönn úszik, mint a' tök.

Fen járkál, mint a' vízi buborék.

Övé mind, a' dió fáig.

Föl áll tarajja.

Hánnya veti magát, mint Magyar Balázs' lova.

El adta búzáját.

Reá tartya magát mint a' Kompoldi kis aszszony.[3]

Hangos a' szava, mint a' nagy harangnak.

Elő hasú Gárdián.

Ki el bizza magát, könnyen meg szégyenedik.

Kazalban szénája.

El ugrotta a' száz tű' hosszát.

Száz Pap se parancsol néki.

Úgy reá tartya magát, mint a' pénzes szatyor.

Nem tudgya: hová tegye lábát.[4]

Úgy reá tartya magát, mint fekete lév, az asztal' közepén.

Úgy reá tartya magát, mint az olajos korsó a' szegen.

Jól meg eresztette a' kantárt.

El szakasztotta a' kötő féket.

Ki törte a' járom szeget.

Semmi tartalékja.

Ugyan porzik utána.

El éri talán a' csillagot is.

Ő hajtya a' Göncöl' szekeret.[5]

A' Bíró kocsissa nem kevélyebb nálla.

Pípes bubos.[6]

Még a' bolha csípést se szenvedheti.

Orrán a' legyet se tűrheti el.

Mindenbe bele kötélődzik.

Őszsze járta Tónát Baranyát.[7]

Mindennel szembe száll.

Nincs mássa széles e' világon.

Előtte mák szem a' högy is.

Meg mutatta kicsoda és micsoda.

Fel tartya az orrát.

Övé a' világ.[8]

Fel tette fejét.

Fel fútt a pofáját.

Nagyra tartja az orrát.

Ő vezeti a' kaszást.[9]

Nagy a' kajla' szarva.

Tarajosan beszél.[10]

Högyös a' szarva; vigyázz: meg öklel.

Ő verte el a' gúnárt: hangosan gágog.

Semmi sem fér fogára.

Emelgeti a' szömöldökét.

Fel puffasztotta magát, mit a' pölhös béka.

Fel fútt a' hasát.[11]

Köböllel méri a' szitkot.

Erősen fújja az adtát.

Leplén kívűl a' lába.

Pattog: mint a' száraz fenyő.

Nagyobb füstye, mint sűltye.

Se vége, se széle parancscsainak.

Minden embert lába' kapcájának tart.

Nem beszélhetni vele gyalog.

Fel fúvalkodott koldús.

Ő ültette a' fias tyúkot.[12]

Hánytatta kényes paripáját.

Föl ült a' paripárra.[13]

Ki ugrott a' Rigó mezőre.[14]

Föl kötötte a' Telekes bocskort.

Szent Gellért högyi táncos.[15]

Földön lába, égen feje.

Óriásként támadgya meg az eget is.

A' tengert békóval fenyegeti.

Csípőjén keze, szeméten szeme.

Köröszűl ölti a' tű fokán, ha hajó kötél lesz is.

Néma lakatoknak fel nyithattya zárját.

Bolhábúl lett tetű, nagy gőgösen sétál.

Eső után nőtt gomba; benne a' féreg.

Ki ráztam már az oskolák' porát.

Úgy sétál, mint Kunok' ebe a' homokon.

Kedvére nyújtózik, mint eb a' pozdorján.

Turkál mindenben, mint a' jól lakott disznó a' makban.

Annyit se gondol vele, mint a' mák szem.

Kevély, mint a' páva.

El hitte magát.[16]

Parittyá szájából hánnya a' galacsint.

Fen hordozza fejét, mint az a' kutya a' szálláson, melynek a' tejes fazékon ütötték meg orrát.

Csúfot űz mindenből.

Föl tötte az Orbán' süvegjét.[17]

Mindennel ki köt.

Fel dunderította kis orrát.

Mindent tővel, högygyel fel forgat.

Úgy reá tartya magát, mint a' pénzes malac.

Meg nem férhec vele egy padon.

Ő az első minden korcsmában.

Előtte a' Bíró is csak fity.

Fél szemét se veti másra.

Mely leány soknak kosarat ad, végtére is csak ahhoz mégyen, a' ki el veszi.[18]

Csak válrúl felelget.

Mindennek bajuszsát ő akarja pödöríteni.

Nyalka szarka.

Félre teszi kontyát.

Új sejem kendő a' nyakán.[19]

Fel húzta a' bakancsot.

Isten hozzád bocskor.

A' szent Háromság után első személy.

Élő hasú menyecske.

Parasztból lett Tanácsnok.

Köz katonából lett Tiszt.

Fel húzta a' piros csizmát.[20]

Inasból lett legény.

Dúzkás ember.[21]

Föl költtebb a' kovásznál.

Tanítani akar minden embert.

Mindent tud, a' mi soha se volt is.

El olvasta az egész Bibliát.

Jártas, költés a' világ' könyveibe.

Azt is tudgya, mit súgott Mátyás király feleségének füleibe.

Fele is sok volna, a' mit tudni akar.

Alig lehet meg szólítani.

Fen az ernyő kas nélkül.[22]

Ma is akkora árnyéka, mint tegnap.[23]

Nagy szájú prókátor.

Mint ha ő lenne a' kis király.

Ő a' csorda között a' bika.

Ő a' ludak között a' hattyú.

Se hete, se szava; még is parancsol.

Ha a' tudóska nem kevély, a' világnak nyolcadik csudája.

Még a' füvek' növéssét is hallani láccatik.

A' bogáncs kóró is el bízta volt magát, midőn a' tölgy fának leányát meg kérte.

Néha a' juh is kevély.[24]

Érti a' madár szót.

Kevély, mint Barátoknál az orgona húzó.

Ha röpdülni tudna, Babilon' tornyára rakná a' fészket.

Se Péterre, se Pálra nem hajt.

Föl pittyeszti ajakát.

Högyöset hugygyozik.

Szarva nőtt.

Föl hójagzott, mint a' sovány lángas.

Pompás temetés; pénz vesztegetés.

Bőrébe is alig fér.

Cifra lakodalom, kevés jutalom.

Énes ember.[25]

Nagyon fen köp, ha csendesen evez.

Parancscsára az egér is talpon áll.

Nem szólhatni vele.

Semmi se férhet fogára.

A' kevélység, a' romlásnak kalaúzza.

Fel kapott a' kocsira.

Parázsban sültt pogácsa.

Nem mind kevély, ki ünneplőben jár.

Reád se néz, ha melletted el megyen.

Azt se mondotta: cseréllyünk pípát.

Azt se mondotta: eb vagy é? vagy kutya.

A' köszönetet se fogadgya el.

A' kevély fél bolond.

Kevélység a' tudatlanok hibája.

Az Angyaloknak is a' kevélység ártott.

Ha a' pénz nem volna, sok kevély el múlna.

Nem kevély a' tetű; mert se pénze, se ugró lába.

Tudgya, mit végeztek az égbe.

A' koldús is kevély lenne, ha pénze lenne.

Fel kapott a' kerékre.[26]

Hatot kérdel, egyre se felel.

Nyelve ínnyéhez nőtt.

Senki felől jót beszélni nem szokott.

Nem kaphat társra.

Mikor a' bányákban pénzt vernek, sok kevélyet is támasztanak.

Kevélység, és esztelenség testvér atyafiak.

Kevély a' kevélyel meg nem alhatnak.

Nyájas anyának kevély a' leánnya.

Több a' gazdag, mint a' szegény kevély.

Ha kevély a' kakas, tűrhető.

A' kevély kappan tűrhetetlen állat.

Nem látni kevély tehenet; de bikát eleget.

A' madarakban is kevélyebb a' hím.

A' szegént (ha kevély) az ördög is neveti.

Mind addég röpdös a' madár, még szárnya' sugárját ki nem rángattyák.

Mind addég kevély a' kos, még szarvát le ütik.

Kevélynek orvossága a' le gyalázódás.

Sok gyalázatokon kell a' kevélynek is által menni, még meg alázódik.

Méltán kevély az anyja, ha szép a' leánya.

Méltán kevély az atya, ha jó a' fia.

Méltán kevély az oktató, ha sok jó tanítványi vannak.

A' Pap is kevély, ha szép temploma van.

Igen szép a' rósa, még se kevély.

Nem tudom: ha a' vak kevélykedhetik é vakságában.

A' gazdag (ha vak is) kevély lehet.

A' gazdag (ha sánta is) kevélyen járhat.

Nem mind kevély, a' ki reá tartya magát.

Kevélységet, részegséget, szegénységet nehéz titkolni.

Mentéjének prémje is ki mutattya a' kevélyt.

Nem mind kevély a' ki parancsol.

Nem kevély, ki a' rosszszat meg szidgya.

Kevély koldús, tudatlan Pap, félénk katona, ostoba vezér.

Minden csekélséget másnak lelkére köt.

Ha a' disznónak szarva volna, kanászt se lehetne mellé fogadni.

Hallya ked, nem egész fenékig tej föl.

Üdővel a' kevély alázatos is lehet.

Lesz még valaki, ki sarkára hág.

Fen köp.

[1] Ezeket tartották régenten a' többi mester legények között leg csinosabbaknak, és leg pallérozattabbaknak. De már most sokat el vesztek régi diszszökből. A' szabó legények jönnek utánok.

[2] A' régi csákós süvegekről ezeket hagyta írásban B. Apor Péter: fekete süveget is igen viseltek. I-szor: A' nagy embereké selyemből volt csinálva: II-szor: A' nemeseké szép fekete bárány gyapjúból. Mikor a' férfi meg holt; olyan süveget vontanak fejébe, úgy tették koporsójába, úgy temették el. A' mint hogy most is a' temetőben, mikor új sírt ásnak, és régi testeket találnak olyan süveget láthatunk el rothadva, a' mint én magam is sokat láttam. III-szor: Az ifiak nyárban ugyan hasonló fekete süveget viseltenek, de csákóst; abban szintén úgy az oda fel írt forgókat. A' süvegnek csákóját ezüst tövel sűrűn meg rakták. A' tűnek gombja aranyos volt. Rend szerént a' süvegnek alsó karimáján a' zsinórnak helye volt, a' melyen ki eresztvén a' zsinórt, meg cifrázták. A' zsinor' vége hosszú volt. Azt a' mellye mellett jobb felől ki eresztette. Egy kevésé az övin által ért. Szép vitéz kötés lévén annak végén. Kettős volt a' zsinor. Ezeken fel 's alá járó gomb vala. Mikor nyargaltak, hogy a' forgó süvegeket le ne vonnya fejeikből azt a' zsinort torkok alá tették, 's az említett fel 's alá járó gombbal meg szorították.

[3] Ezt a' köz mondást háromféle képpen változtatták a' Magyarok. I-szor: Pompódi. II-szor: Kompolti. III-szor: Kompoldi – Kik az első szeretik; semmi ögyébre nem néznek, hanem a' szó' divattyára, mely pompást és kevélyet jelent. – Ha kinek a' Kompolti kis vagy nemes aszszony teccik, az erre támaszkodhatik: volt valami Kompolti Uraság (e' falu Heves Vármegyében fekszik, most immár Herceg Grassalkovich Uradalmához tartozik), kinek Mátyás király maga jó viselete miatt más falut is ajándékozott, mely ugyan csak Heves Vármegyében fekszik, és Nánának mondatik. Innént az Uraságot így nevezték: Kompolti de Nána. Ezen új ajándékkal meg gazdagodván a' nemes aszszony, úgy reá tartotta magát: hogy gyalog senkivel se beszéllett. Ezt így csúfolták a' Magyarok: reá tartya magát, mint a' Kompolti nemes aszszony, Nána jószág az után kétfelé osztatott: fölső Nánára, és Tisza Nánára. Ki hallván a' Kompolti Uraság, fölső Nánát mostanában a' Báró Bruderek birják, Tisza Nánát; az Egri Püspökség – Kik a' Kompoldi nemes aszszonyokkal tartanak, azok Hevenesinek kéz írássaiban is bizhatnak. (Tomo 80. Sub litteris ZZ. pag. 10). Itt az vagyon írva: hogy V. István IV. Bélának fia 1264-dik esztendőben még attyának életében ifiabbi királynak nevét nevezvén egy Kompold nevezetű katonát meg nemesítvén kik azután Grófságra is fel hágtak, neki Eörs nevezetű jószágot ajándékozott. Ekkor a' Kompoldi kis aszszony, vagy talán maga a' nemes aszszony reá tarthatta magát.

[4] Ama nevezetes Plátó (egy a' királyi nemből eredett Görög bölcs) igen tisztességesen él vala maga' házánál. Selyem szőnyegekkel valának bé vonva szobáinak falai. Selyem posztóval fődve azoknak padlattyai. Plátónak ezen pompás maga viseletét kevélységre magyarázván Diogenes, jól bé sározván mezítelen lábait, annak szobáiba bé méne. Kérdeztetvén Plátótúl: mit cselekednék? felele: Plátónak högykeségét tapodom. Erre Plátó: de talán nagyobb kevélységgel: mivel azt se tudod: hová köllessék lábaidat raknod.

[5] A' Göncöl' szekere (Septem Triones) elég nevezetes a' Magyaroknál. Ennek csillagjai éjszak felé vannak, négy kerekekkel, és egy meg görbedett három csillagú rúddal. A' földnek színe alá soha ezen csillagzat le nem száll. Ugyan azért, minden nap lehet azt látni, ha tiszta az ég.

[6] A' Pípis madár, pipis szavával él, búbos is, azon kívül kevélyen járni láccatik, a' kevélyeket pipes búbosoknak nevezzük. Ezek közül egy, Diogenes' elejébe jöven, tőlle valamit kérdezett; de Diogenes nem felele nékie addég semmit, még előre ki nem adná magát: férjfi lenne é? vagy aszszony?

[7] A' Tiszán túl lévő Magyarok, ha Tolna, és Baranya Vármegyéket meg járták, magokat igen forgott jártas embereknek tartották.

[8] Ama világ bíró N. Sándor hírét hallván ama' híres Diogenesnek meg kívánná látogatni őtet. Hallván pedig: hogy a' városon kívül, egy hordóban laknék; és ott szüntelen vagy tanulna, vagy okoskodnék: hozzája méne, és elejében állván meg ígéré néki: hogy akár mit kérendene a' szegény néki bizonyosan meg adná. Diogenes feléje se tekintvén, nem is akarván tudni: ki légyen így felele: csak azt el ne vedd tőllem, a' mit nem adhacc, a' tiédde mit se gondolok. Azt akarta ezzel mondani: menne el hordaja elől, és így a' napfént mely az olvasásra szükséges vala tőlle el ne venné. Erre Sándor el csudálkozván; nézz (úgymond) felém. Én Sándor király vagyok. Erre Diogenes feléje se tekintvén, én pedig Diogenes vagyok. Ekkor Sándor Generálissaihoz fordúlván: ezé (úgymond) az egész világ nem az enyim. Bizonyosok legyetek abban: ha Sándor nem volnék, Diogenes lennék.

[9] A' kaszás (Orion) igen ösmeretes csillagzat a' kaszállóknál. Mert midőn ez Juniusnak közepe' tájján, reggelenként fel emelkedik nem meszsze a' hajnal. Januáriusnak közepén, délre láccatik. Egy katonának formáját viseli. Két vállait két fényes csillag űli. Őve helyet három csillag fémlik. Övérül függ le annak kardgya három elég fényes csillagokkal ki rakva. Térdgye' két kalácscsain ismét két fényes csillagok. Nem szenvedheti a' jó nevelésű ember, midőn a' kaszást kasza húgynak nevezik. Ezt mi okra nézve mondgyák? talán azért: hogy a' kaszásnak kardgya' vasát, a' kaszás hugyának lenni képzelik? Ez nemtelen képzelődés. Midőn ezt a' kasza húgyott a' szent Írásba Károlyi Gáspár bé vette; gondolom: az akkori köz embereknek szavok járattyára támaszkodott. Károlyira támaszkodott osztán Káldi György is, ki hasonlóképpen az Oriont kasza húgynak nevezi. De a' hugyos parasztok még azt is, midőn a' köszvén ki fakad, köszvén húgynak mondgyák.

[10] Ezt a' példa beszédet a' deák így mondgya: Cristas erigit, tarajt emel. Így is: Cornu petit, szarvra kapott.

[11] A' kevélyeknek durcaságjokat ezen mesével írja le egy tudós. Egy szép kövér kedvire múlat vala a' zöld pázsitton. Őtet egy béka meg látván, monda magában: bezzeg szép nagy állat ám ez! én is lehetnék ilyen, ha ráncos bőrömet ki feszíthetném. Rajta tehát: fel fúttá jól ki is terjesztette magát. Meg kérdezte osztán fiaitúl: ha lenne é immár akkora, mint az ott álló ökör? korán se felele a' béka fi; ha csak jobban fel nem fúvod hasadat. Ekkor a' béka leg nagyobb erejével erősen fel fúván, fel is puffasztván magát, hangosan meg is repedt. Ebből a' mesés történetből azt hozza ki azon említett tudós: hogy mindennek különöset adott a' gondos természet; ezt erővel, amazz szépséggel, mást észszel vagy gazdagsággal ékesített fel. Ugyan azért nagy esztelenség ha egy valaki másnak adománynyát írgyli. Ha ki az emberek közül vagy erős, vagy gazdag, vagy okos; azzal ne kevélyködgyék. Ha ki alacson születésű (a' mellett ostoba) nagyra ne vágygyon: mert könnyen meg reped.

[12] A' fias tyúkot is gyakran emlegetik a' Magyarok (Pleades) ösmerik is őtet az egeken. Fel szokott Októbernek felén támadni napkelet felől. Hét apró és sűrűn ősze rakott csillagjai vannak, ugyan azért Hetevennek is mondatnak. Nem messze a' fias tyúktól vannak még V bötű módra el osztatott csillagok (Hyades), melyeket bika orrnak lehet nevezni, mivel valójában a' bika nevezetű csillagzatnak orrára vannak aggatva. Közöttök egy fényeset látni, mely a' bika szem (Oculus Tauri, vel Aldebaran). A' fias tyúk is hasonlóképpen a' bika csillagzatban vagyon, és a' bikának lapockáján kotlik.

[13] Némely Plébánost ki a' városban igen ékes és drága paripán szokott lovagolni, meg intette egy högyke Kancelista, azt javallván néki: hogy inkább Krisztust kövesse, ki Jéruzsálémba menván, meg elégedett egy számmal. Magam is meg elégedtem volna felele a' Plébános, ha kaphattam volna. Mindenütt kerestettem számomra; de mindnyáját Kancelistáknak vitték.

[14] A' Rigó mezeje (Campus Merularum) igen híres mező Oláh országban azokról a' csatákról, melyek rajta történtek. A' kevélyek és kérkedők magokról szokták mondani: hogy kész volna a' Rigó mezőre is ugratni.

[15] Ezt a' közmondást, a' szegény vén aszszonyoknak gyötrelmekre, és boszontásokra emlegetik azok a' pajkos emberek, kik őket vén boszorkány nevezettel illetik. Szemökre hánnyák azt: hogy a' napnak le szállta után (főképpen éjféltkor) meg nyergelik a' seprőt, és Buda mellé Szent Gellért' högyére lovagolnának. Itt az ördögökkel arról tanácskoznának: mi módon lehetne a' föllegeket el távolítani, és semmi esőt nem adni. Ha ezt a' tanács szerencsésen el végezhetné; osztán az ördögökkel ősze fogódzottak, és erősen táncoltak. Azok a' pajkos emberek ezen locsogásaikkal arra vitték az oktan Bírakat: hogy az esőnek szűkjében meg föröszténék a' vén aszszonyokat, és addég árestomban tartották, még esőt nem látnának. De ez immár el múlt. – A' boszorkányoknak ősze gyülekezettyöket pedig mért fogták csupán Sz. Gellért högyére, és nem másra? azért: mert egész Magyarországból Budára szoktak járni a' Magyar pörlekedők, úgymint az ott lakó királyhoz, és a' tábla Bírákhoz; a' pörlekedők között érdemes öreg aszszonyok is voltak, kik, ha nyertesek lettek, ellenek az ügye veszettek kígyót, békát okádtak, vén boszorkányoknak is nevezték. Erről a' nevezetes högyről méltó többet is mondani. Ezt elsőben Látó högynek mondták a' régi Magyarok. Mert annak tetejére állván, Szeged és Debrecen felé minden akadály nélkül el láthatni. Minekutánna Sz. Gellért Csanádi Püspököt erről a' Látó högyről le taszították a' pogánságra vissza tért Magyarok, Látó högy nevét el veszítette, és az üdőtől fogva Sz. Gellért högyének neveztetett. Arról a' högyről nevezetes az is: hogy azon pogány Magyaroknak ivadékaik közül, kik Sz. Gellértet meg ölték, egy se mehetett bé azon templomba, mely azon Sz. Püspöknek tiszteletére a' högyön, vagy némelyek szerint a' högy mellett építtetett. Ennek valóságát meg akarván Mátyás király próbálni, egy Kórogi nevezetű inassát, ki azon pogány embereknek sarjazattyok vala, a' Püspök templomába fel vitt. Eleget szabódott az inas, de minekutánna erővel bé vonták, mivel a' reá vetett régi átkot jól tudta, has menését meg nem bírhatta. Ennek ki söpréssére egynehány vén aszszonyokat küldtetett fel Mátyás király. Ez a' történet a' boszorkányságot a' seprő hordozás miatt még inkább el hitette a' régi Magyarokkal.

[16] Egy különös ékességű Dáma, midőn a' farsangi napokon a' táncolóba érkezett, igen rút ifiat választott táncos társának. Úgy el kevélyedett pedig ebben ama rút: hogy az ékes aszszonnak hozzája való hajlandóságáról nem kételkednék. A' táncnak elege érkezvén, mindnyájoknak

hallottakra (jó feleletet remélvén a' szép aszszontúl) hangosan meg kérdezte őtet: mi okra nézve nem adta magát más ifiakhoz is, kik a' bálban elegen lennének? erre a' kedves aszszony (úgy: hogy mindnyájan meg értenék) világosan így felelt: annak oka az én Uram, ki ha engemet szép ifiúval táncolni látott volna, tölle meg nem maradhattam volna.

[17] Méhész Orbán egy nevezetes falusi Bíró maga méltóságos beszédgyeivel arra vitte a' falunak esküdteit: hogy ő maga süvegesen szóllott; a' többi őtet süveg le téve hallotta. Sokáig bírta ő a' falusi elsőséget: mert valóban meg is érdemlette. Minden esztendőben gyarapodó méltóságát nem szenvedhetvén tovább az irigykedő esküdtek, Bírónak mást választottak, de az előbbinél sokkal alább valót. Ki is tapasztalván azt: hogy annyi böcsületet nem adnának néki, mint az előbbinek, el kérte annak süvegét, és vele a' falusi gyűlésben meg jelent. Mondgyák: hogy Orbán süvegének láttára, tiszteletére hajtotta az egész gyülekezetet.

[18] Így járt hajdan egy Német kis aszszony, ki sok szép ifiakon ki adván, végtére egy görbéje léve. Házassága után, ki ment egyszer az erdőbe előbbi szeretőji közül egygyikkel, ki is a' beszéd közben meg kérdezte őtet: mivel annyi imádói voltak, hogy hogy mehetett egy görbéhez férjhez? erre semmit se felelvén az aszszony, ide tova nézett a' fák között, mint ha magának egy pácának való veszszőt akarna vágni. Ezt a' munkát magára vállalván az Úrfi, mennek a' beszélgetés között; látnak is elég szép veszszőket, de az Úrfinak egy se tehetett meg: mivel azok közül némelyek rövideknek, némelyek igen hosszaknak, némelyek vastagoknak láccattak. Addég addég válogatta a' szépet, még a' mogyorósnak vége lett, és így kéntelen lett az utolsó bokorból egygyet mecceni. Micsoda ez Úrfi, kérdé az aszszony? hiszen ez a' veszsző nem egyenes, nem is illik kezembe. Ennél sokakat hagyott hátra a' mogyorósban, melyek százsorta szebbek lettek volna. Az már igaz, felel az Úrfi: de, mivel haza felé sietünk, vissza mennünk talán nem tanácsos. Erre az aszszony: láttya az Úrfi (úgymond) mi kettőnknek egy hibánk vagyon. Én a' férjekbe, az Úrfi a' veszszőkbe válogatott, mind a' ketten görbére akadtunk.

[19] Egy fő városnak templomába gyülekeztek egy ünnepen mindenféle ékes ruházatú férjfiak, de főképpen aszszonyok. Ezeknek fényességjüket látván egy Isten félő kegyes Remete, meg nem állhatta: hogy őket kevélyeknek lenni ne ítéllye. Meg jelentette pedig néki az Isten angyala: hogy egynél több kevély nem találhatna e' sokaság között, az is egy szolgáló lenne, kinek nyakán selyem kendő lenne.

[20] Az alföldi fiatal aszszonyok előtt, de főképpen minden leányok előtt oly nagy böcse a' piros csizmának: hogy a' nélkül ritkát lát az ember. Nem kéméllik a' nagy sarakban is. Nem nagynak tartyák az olyan leányokat, kik fekete csizmával be érik.

[21] Dúzsoknak mondgyák azon gazdag embereket, kiknek pénzzök kölletinél is úgy annyira több vagyon: hogy az, akár minémő pazorlások által, soha el nem fogyhat; hanem szüntelen gyarapodik. Az illetén Dúzskások a' régi Görögöknél, és a' Persáknál sokan találtattak. Midőn Diogenes egy kő Bálvántúl alamizsnát kére; egy a' Dúzskás Görögök közül meg kérdezte őtet: mit cselekedne? mivel jól tudná: hogy az a' bálvány semmit se adandana néki. Nem is azért kérem: (monda Diogenes) mint ha attúl várnék valamit, hanem csupán arra szoktatom magamat, hogy békével el tűrhessem azt: ha ily Dúzs gazdagok, a' minő te vagy, semmit se adtok; noha szépen kérünk benneteket. – Ugyan csak ezen Diogenes, midőn valakitől valamit

kért, így szokott hozzá szólni: vagy adtál immár valakinek valamit, vagy senkinek semmit. Ha nem adtál, adakozóságot rajtam kezd; ha pedig adtál, rajtam folytasd.

[22] Az alföldiek nagyon csúfolják az olyan embereket, kik feledékenyek lévén sokat el visznek magokkal, de többet felejtenek otthon. Ilyenek a' kocsisok, kik a' szükséges holmiból némelyeket kocsijokra raknak, úgymint az Ernyőt (eső ellen a' gyéként, vagy ponyvát) azomban el felejtik a' kast, mely nem különben szükséges, valamint az ernyő.

[23] Nagy Sándor felette kis ember lévén, meg győzte Archidámust ama híres Agezilaus vezérnek leg vitézebb fiát, kinek magossága szinte az orjások közé számláltatott. Ezen nem remélt győzedelme után nagyon fel fuvalkodott Sándor. Mely dolgot meg hallván Archidamusnak atya Gezilaus; ezt írta Sándornak; hallom: hogy győzedelmed után kevélyebb lettél. Azt (ha eszöd van) ne cselekedd, mert ma is csak akkora árnyékok, mint tegnap.

[24] A' gazdának elejébe iparkodott a' juh, és a' kutyák ellen a' többi juhoknak nevében panaszkodott. Íme (így mondván) mi néked báránt, gyapjút, tejet, húst, bundát, és ezer efféléket adunk, még se adsz valami különöst eledelünkre, hanem csupán azzal élünk, a' mit magunk szedegetünk a' mezőn. Ellenben a' kutyáknak számokra mindent magad készítesz, és (noha tégedet semmivel se táplálnak) minden nap jól tartogatsz őket. Ezt hallván a' jelenlévő juhász kutya, a' juhok okoskodását így tromfolta vissza: ha mi nem volnánk, tikteket a' farkasok régen el szaggattak volna, és így a' jó gazdának semmit se adtatok volna. Ekkor a' juhok le tették előbbi kevélységjüket, és a' kutyáknak oda engedték az elsőséget.

[25] Énes embernek azt mondják a' Magyarok: ki szüntelen magát magasztalja, ezeket mondván: én vagyok, ki vagyok – Én cselekedtem azokat – A' többi mind számár. A' Deákok ezeket Egoistáknak nevezik. Ezekről az Énes emberekről azt szokták közönségesen a' tanúlt, és tapasztalt Magyarok mondani: hogy rossz szomszédgyaik vannak; mert (azoknak halgatókban) magok magokat kéntelenítetnek dicsérniök.

[26] Ez a' közmondás jónak lenni láccatik, de valóban a' högyke haramják ellen mondatik: midőn kézre kerülén, kerékkel össze törtetnek, osztán a' kerékre tétetnek.